

лише одне, яке є чинним. Конкуренція ж як правове поняття означає наявність кількох правових положень, які «претендують» на застосування до певного випадку. При цьому суперництво між ними полягає лише в ході їх застосування до конкретних фактичних обставин, а поза правозастосуванням вони між собою не суперечать, можуть існувати одночасно [3, с. 385].

Критерієм розмежування колізії та конкуренції в кримінальному праві, на думку В.О. Навроцького, є об'єкт цих явищ (понять). Об'єктом колізії ним визнаються нормативно-правові акти та їх структурні елементи (розділи або глави, статті, їх частини чи пункти), тому у відношеннях колізії можуть перебувати: 1) статті різних нормативно-правових актів (кримінального закону та актів інших галузей законодавства); 2) статті, які відносяться до різних частин (Загальної та Особливої) одного кримінального закону; 3) положення, викладені в окремих структурних елементах статей (частин статей) Загальної та Особливої частин КК.

Л.В.Иногамова-Хегай під конкуренцією правових норм розуміє регулювання одного кримінально-правового відношення одночасно двома чи більше нормами, пріоритетною з яких завжди є одна норма або їх сукупність [2, с. 10].

М.І. Мельник також вважає, що ст.160 КК конкурує зі статтею 158 КК. На його думку, збереження ст.160 у КК після прийняття нової редакції статей 157, 158 та 159 КК «є помилкою, яка сталася в результаті безсистемних змін кримінального закону в цій частині. Наявність такої конкуренції ускладнює застосування положень кримінального закону, які визначені статтями 158, 160. Така ситуація вимагає невідкладного законодавчого узгодження положень цих статей (передбачення відповідальності за злочини, пов'язані з порушеннями референдного законодавства лише статтею 160 або виключення цієї статті із КК)» [4, с. 398].

Висновки. Отже, темпоральна конкуренція на практиці має вирішуватися за правилами вирішення конкуренції кримінально-правових норм з урахуванням при цьому положень ст.5 КК про зворотну силу кримінального закону, який частково пом'якшує кримінальну відповідальність, а частково її посилює.

Список використаних джерел

1. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм : [монографія] / Марін О. К. – К. : Атіка, 2003. – 224 с.
2. Иногамова-Хегай Л. В. Конкуренция уголовно-правовых норм при квалификации преступлений : учеб. пособие / Иногамова-Хегай Л. В. – М. : ИНФРА, 2002. – 169 с.
3. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посібник / Навроцький В. О. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – [4-те вид., переробл. та доповн.]. – К. : Юридична думка, 2007. – 1180 с.

Бивалькевич Леонід Мстиславович,
аспірант кафедри професійної освіти
та безпеки життєдіяльності,
Черніговський національний
педагогічний університет
імені Т.Г. Шевченка

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У розвідці аналізуються особливості розвитку творчих здібностей студентів у системи вищої освіти. Аналіз психолого-педагогічних досліджень творчості дає змогу стверджувати, що творчий потенціал особистості – це інтегративна цілісність природних і соціальних сил людини, що забезпечує її суб'єктивну потребу у творчій самореалізації і саморозвитку. На розвиток творчих здібностей студентів впливає: сприятливий психологічний мікроклімат; грамотно скерована методична робота викладачів; індивідуально-типологічні особливості педагогів; чітко спланована організаційна робота вищого навчального закладу відповідно до модернізації змісту в системі вищої освіти.

Ключові слова: педагогіка, вища освіта, творчі здібності студентів.

Постановка проблеми. Потреби швидкого економічного оновлення господарства країни, зростання інформатизації суспільства, необхідність використання передових наукових технологій ставлять перед вищими навчальними закладами низку завдань, серед яких основне місце посідає проблема розвитку творчих індивідуальних здібностей особистості.

Розвиток спрямованості у процесі навчання студента у вищому навчальному закладі сприяє становленню комплексу особистісних, професійно-педагогічних якостей, розвитку творчої індивідуальності майбутнього фахівця, сприяє успішності його подальшої професійної діяльності. Саме творчість, в усіх її проявах, допомагає всебічному розвитку студента в системі вищої освіти.

Творчість – це розумова й практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу або духовної культури; якщо ж він новий лише для його автора, то новизна суб'єктивна і не має суспільного значення.

Аналіз останніх досліджень. Пояснюючи свою позицію з питань творчості, відомий психолог Л. Виготський зазначав, що «творчою ми називаємо таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створене творчою діяльністю будь-якою річчю зовнішнього світу або побудою розуму або почуття, яке живе та виявляється тільки в самій людині».

Творчі здібності особистості – це синтез її властивостей і рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду

навчально-творчої діяльності і які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності.

Традиційна дидактика, на думку Ю. Бабанського, М. Поташника, Д. Тхоржевського та інших, основну мету навчання вбачала в нагромадженні учнем певного обсягу знань та орієнтувала викладача на пояснення сутності нових понять, законів, принципів, правил певної науки та демонстрацію прийомів розумової діяльності, показ зразка дій. Знання й уміння засвоювалися головним чином через дії за зразком. Але шляхом дії за зразком можна розвинути в студентів лише репродуктивне (або відтворююче) мислення. Продуктивне, творче мислення в такий спосіб не розвивається – воно формується лише у процесі власної творчої діяльності [1; 2].

Мета. Метою даного дослідження є розгляд особливостей розвитку творчих здібностей студентів у системі вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Важливе завдання системи вищої освіти сьогодення – всіляко сприяти розвитку пізнавальної активності кожного студента. Треба не тільки виховувати в ньому цікавість до досліджуваного матеріалу, але й добиватися того, щоб вона перетворилася на допитливість, а потім набула би характеру справжнього пізнавального процесу, прагнення до розкриття сутності досліджуваних явищ, причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей.

Усе це свідчить про те, що необхідно урізноманітнити навчальну діяльність студентів в системі вищої освіти, що в значній мірі буде сприяти формуванню в них позитивної мотивації до навчання, розвитку їхніх творчих здібностей і активної пізнавальної діяльності.

Творчі здібності формуються протягом усього життя людини. Організуючи розвиток творчих здібностей студентів, слід виходити з відомих психолого-педагогічних положень про те, що: здібності особистості виявляються і формуються в діяльності; особистість може набути навичок творчості навіть у дуже ранньому віці; розвиток особистості не відбувається за пасивного споглядання нею навчального процесу; основним стимулом розвитку здібностей особистості, у тому числі й творчих, є інтерес.

Розвитком творчості й узагалі творчим процесом керувати важко. Вплинути на організацію такої діяльності можливо, лише створивши для цього відповідні умови, а саме: 1) проводити навчання в атмосфері взаєморозуміння, співтворчості, сприймаючи кожного студента як особистість; 2) пріоритетною має стати діалогічна форма ведення занять, коли студенти мають змогу самостійно мислити, вносити пропозиції, набувають навичок відстоювати свою думку; 3) на заняттях доцільно створювати ситуації вибору і давати можливість студентам здійснювати цей вибір.

Навчальний процес поєднує репродуктивну та перетворювальну діяльність студентів. При цьому творчий характер має така перетворювальна діяльність, коли постає потреба застосувати знання у новій ситуації або скористатися відомими способами вирішення проблеми.

На основі аналізу й узагальнення різних підходів з'ясовано, що творчі здібності являють собою специфічну форму загальних здібностей, які дають

змогу особистості гнучко й оперативно реагувати на впливи оточення, створювати оригінальні образи та ідеї й продукувати суб'єктивно нові способи постановки й розв'язання проблем. Відповідно до комплексного підходу творчі здібності розглядаються як інтегральні індивідуально-психологічні властивості особистості, що синтезують інтелектуальні можливості, мотивацію творчої активності й креативний потенціал і виступають загальною особистісною передумовою успішної творчої діяльності.

Науковцями О.С. Палка, А.С. Нісімчук, І.О. Смолюк, О.Т. Шнак доведено, що кожна людина від природи в тій чи іншій мірі наділена задатками для розвитку творчого потенціалу, який можна визначити як універсальну, цілісну якість людини, змістовна визначеність якої виявляється у творчій діяльності шляхом прирощення матеріально-духовних цінностей, саморозвитку і самореалізації особистості, концентруючи для цього фізичні, психологічні і духовні ресурси [3, с. 35].

Слід зауважити, що грамотно поставлена методична робота в вищому навчальному закладі – один із чинників, який впливає на розвиток творчості студентів, оскільки вона виникає найчастіше тоді, коли викладач бачить суперечність між завданнями та результатами, між затраченими зусиллями та підсумками, тобто коли викладач не задоволений досягнутим і змушений шукати ефективніших методів навчання та виховання.

Висновки. Таким чином, аналіз психолого-педагогічних досліджень творчості дає нам змогу стверджувати, що творчий потенціал особистості – це інтегративна цілісність природних і соціальних сил людини, що забезпечує її суб'єктивну потребу у творчій самореалізації і саморозвитку.

Визначення творчого потенціалу як інтегративної властивості показує, що становлення будь-якого потенціального утворення можна уявити як багаторівневий процес, у якому на кожному наступному рівні вже сформовані здібності входять у новий синтез із особистісно-психологічними утвореннями: інтересами, потребами, мотивами. З огляду на такий зміст творчого потенціалу особистості в сучасних соціокультурних умовах можна виокремити три взаємопов'язані компоненти, що стимулюють творчу самореалізацію студентів: просторово-предметного, соціально-психологічного та організаційно-технологічного.

На розвиток творчих здібностей студентів впливає: сприятливий психологічний мікроклімат; грамотно скерована методична робота викладачів; індивідуально-типологічні особливості педагогів; чітко спланована організаційна робота вищого навчального закладу відповідно до модернізації змісту в системі вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 192 с.
2. Тхоржевський Д. О. Методика трудового і професійного навчання та викладання загальнотехнічних дисциплін / Д. О. Тхоржевський. – К. : Вища школа, 1992. – 336 с.
3. Палка О. С. Педагогічні технології: навч.-метод. посіб. / О. С. Палка,